

XVIII ASR O'RTALARIDA MARKAZIY OSIYODAGI SIYOSIY VA XALQARO MUNOSABATLARIGA ERONNING TA'SIRI

Boltayev Oxun Obid o'g'li

Osiyo Xalqaro Universiteti "Ijtimoiy fanlar va texnika" fakulteti,

Tarix va filologiya kafedrası, o'qituvchisi.

email: 9690798@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15270759>

Annotatsiya. Mazkur maqolada XVIII asrning o'rtalarida Markaziy Osiyodagi siyosiy va xalqaro munosabatlarning o'ziga xos jihatlari tahlil etilgan. Ayniqsa, Eron hukmdori Nodirshoh Afshorning harbiy yurishlari, Buxoro xonligiga bo'lgan bosimi va bu bosim natijasida yuzaga kelgan ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlarga e'tibor qaratilgan. Buxoro xonligining ichki siyosatida Mang'itlar sulolasining kuchayishi, jung'orlar ta'siri va Afg'oniston bilan bo'lgan hududiy ziddiyatlar ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, maqolada Nodirshohning diniy siyosati, mazhablararo munosabatlarga bo'lgan yondashuvi ham tarixiy manbalar asosida ko'rib chiqilgan. Bu holatlar Markaziy Osiyodagi siyosiy kuchlar muvozanatining o'zgarishida muhim rol o'ynagan.

Kalit so'zlar: Nodirshoh Afshor, Buxoro xonligi, Mang'itlar sulolasi, Jung'or xonligi, XVIII asr, Markaziy Osiyo, siyosiy munosabatlar, Abulfayzxon, Muhammad Rahimbiy, vassallik, diniy siyosat, qalmoqlar.

THE INFLUENCE OF IRAN ON POLITICAL AND INTERNATIONAL RELATIONS IN CENTRAL ASIA IN THE MID-18TH CENTURY

Abstract. This article analyzes the specific aspects of political and international relations in Central Asia in the mid-18th century. In particular, attention is paid to the military campaigns of the Iranian ruler Nodir Shah Afshar, his pressure on the Bukhara Khanate, and the socio-political changes that occurred as a result of this pressure. The strengthening of the Mangid dynasty, the influence of the Dzungars, and territorial conflicts with Afghanistan in the internal politics of the Bukhara Khanate are covered based on scientific sources. The article also examines Nodir Shah's religious policy and approach to inter-sectarian relations based on historical sources. These circumstances played an important role in changing the balance of political power in Central Asia.

Keywords: Nadir Shah Afshor, Bukhara Khanate, Mangid Dynasty, Dzungar Khanate, 18th century, Central Asia, political relations, Abulfayz Khan, Muhammad Rahimbiy, vassalage, religious politics, Kalmyks.

ВЛИЯНИЕ ИРАНА НА ПОЛИТИЧЕСКИЕ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СРЕДНЕЙ АЗИИ В СЕРЕДИНЕ XVIII ВЕКА

Аннотация. В статье анализируются особенности политических и международных отношений в Средней Азии в середине XVIII века. Особое внимание уделено военным походам иранского правителя Надир-шаха Афшара, его давлению на Бухарское ханство и социально-политическим изменениям, произошедшим в результате этого давления. На основе научных источников освещаются вопросы возвышения династии Мангидов, влияния джунгаров и территориальных конфликтов с Афганистаном во внутренней политике Бухарского ханства. В статье также на основе исторических источников рассматривается религиозная политика Надир-шаха и его подход к межконфессиональным отношениям. Эти события сыграли важную роль в изменении баланса политических сил в Центральной Азии.

Ключевые слова: Надир-шах Афшар, Бухарское ханство, Мангидская династия, Джунгарское ханство, XVIII век, Средняя Азия, политические отношения, Абулфайзхан, Мухаммад Рахимбий, вассалитет, религиозная политика, калмыки.

XVIII asr o'rtalarida Markaziy Osiyodagi siyosiy va xalqaro munosabatlariga katta ta'sir ko'rsatgan yana bir davlat Eron bo'lib hisoblanadi. Eronda Nodirshoh Afshor¹⁴⁴ hokimiyatni qo'lga olib, atrofdagi davlatlarni ayrimlarini istilo qilgan bo'lsa ayrimlarini vassallikni tan olishga majbur qilgan. Janubiy Osiyoda ko'plab davlatlarni bo'ynsundirgandan so'ng, O'rta Osiyo xonliklarini isitilo qilishga kirishgan. Movarounnahrda mavjud davlatlarning bundan keyin mavjud bo'lishi tahlika ostiga qolgan. Jumladan, Buxoro xonligiga qilingan harbiy yurish davrida Abulfayzxon mag'lubiyatini tan olib sulh so'raganda, Nodirshohga Buxoro xonligi katta o'lpon to'lashidan tashqari taniqli oila vakillaridan 12 ming kishini garovga ham berib yuborishi lozim bo'lgan. Ushbu Eronga olib ketiladigan aholi ro'yxatni Buxoro xonligida katta ta'sir kuchiga ega bo'lgan Rahimquli Qalmoq tuzganligini Mirzo Abdulazim Somiy asarida keltirib o'tilgan. Bu esa qalmoqlarning Buxoro xonligida ta'siri yuqori bo'lganligiga yana bir dalil bo'lib hisoblanadi. Ehtimolki, Nodirshoh O'rta Osiyo xonliklari siyosiy hayotida jung'orlarni ta'sirini yo'qotishga yoki kuchsizlantirishga harakat qilgan deb xulosa qilishga tarixiy adabiyotlardagi ma'lumotlar ishora qiladi. Muhammad Kozimiyning "Nodirnoma" asarida Nodirshoh 1744 yilda Mosul Nodirshoh Afshor yoki Nodir Qulixon turkmanlarning Afshor qabilasi Kirklu (girxli, karaklyu) urug'idan. Afshorlar mo'g'ulla bosqini davrida hozirgi Ozarbayjon hududiga O'rta Osiyodan qochib borganlar. Eron safaviylaridan bo'lgan shoh Abbos I afshorlarni bir qismini o'zbeklar bosqiniga qarshi turish uchun Xurosonga ko'chirgan. Nodirshoh Xurosonning Daragyozi hududi Dastgerd qishlog'ida o'z urug'ida hurmatli hisoblangan Imomquli nomli cho'pon oilasida tug'ilgan. Tug'ilish sanasi turli adabiyotlarda turlicha keltirilgan bo'lib, 1688, 1698 kabi sanalar keltirib o'tilgan.

O'n besh yoshida Obivard hokimi Bobo Alibek xizmatiga oddiy askar bo'lib kirgan.

Keyinchalik o'z boshlig'ining qiziga uylangan va katta o'g'li Rizoquli ushbu nikohdan tug'ilgan. Keyinchalik Obivard hokimi bo'lgan. 1722 yilda safaviylar davlati afg'onlar hujumi oqibatida qulagan. Nodirshoh afg'onlar, Usmonli turklarni Erondan quvib chiqarishda boshchilik qilgan. O'z askariy quvvatiga tayanib, 1736 yilda Sugovushan shahridagi qo'shin ko'rigida o'zini Eron shahanshohi deb e'lon qilgan va safaviylardan bo'lgan Taxmasp II taxtdan tushirilib qatl etilgan qamali bilan band bo'lganda unga Xitoy (Jung'or xoni nazarta tutilgan) podshosi Mengu-hoqon urushga tayyorlanayotgani, Xitoy, Xo'ta, Ulug' yurt (Mo'g'uliston) hududlaridan qo'shin to'playotganligi xabari etib kelgan¹⁴⁶. Bundan oldin ham qalmoqlar hujumining shimoliy-sharqiy Eronda kuzatilganligi Nodirshohni Movarounnahr hududida o'z hukumronligini o'rnatishga undagan deb xulosa qilish mumkin. A.E. Shmid tadqiqodlarida Nodirshoh hukumronligi davrida shia va sunna mazhab vakillarining o'zaro yaqinlashuvi sodir bo'lganligiga oid fikrlarini keltirib o'tganligini ko'rish mumkin. Bu ham yuqoridagi xulosamizni asoslashga xizmat qiladi. Shuningdek, mazhablarning yaqinlashuvi umumiy dushmanga qarshi kurashda muvofaqiyatsizlikka uchrashning oldini olishi mumkin bo'lgan. Ikkinchi bir tomondan Nodirshoh armiyasida ham qalmoqlar xizmat qilganligiga oid ma'lumotlar mavjud¹⁴⁸. Ammo, bu o'z urug'doshlaridan norozi bo'lib alohida ajralib ketgan va tirikchilik uchun harbiy xizmat o'tashga majbur bo'lganlar yoki qullikdan ozod qilinganlar bo'lish ehtimoli katta bo'lib hisoblanadi. Nodirshoh afotidan keyin Buxoroda umuman qo'llabquvvatlovchi kuch qolmagan ashtarxoniylar taxtdan ag'darilgan. Mang'it qabilasi etakchisi Muhammad Rahimbiy¹⁴⁹ Buxoro xonligi mustaqilligini tiklagan. Shuningdek, davlatdagi oliy hokimiyatni ham amalda 1747 yil qo'lga kiritgan. Buxoroda boshlangan hokimiyat uchun kurashlarda Xo'jand, Toshkent, Qo'qon, Qoshg'ar Afg'on hukumdorlari ham tortilgan bo'lib, Muhammad Raximbiy Jung'orlar Muhammad Rahimbiy-Mang'itlar sulolasi asoschisi birinchi Buxoro amiri. Tug'ilgan yili xususida turli adabiyotlarda 1709, 173, 1715 kabi sanalar ko'rsatilgan. Mang'itlarning Buxoro xonligida kuchayishi Xudoyorbiyning Otaliq 1712 yilda Abulfayzxon saroyida otaliq (bosh vazir) etib tayinlangandan boshlangan. uning o'g'li Muhammad Hakimbiy 1712 yilda devonbegi va otasi vafotidan keyin 1721 yilda otaliq mansabin qo'lga kiritgan. Hakimbiyning uchinchi o'g'li bo'lgan Rahimbiy Nodirshoh bosqini davrida garovga olingan 12 ming asilzodalarga bosh bo'lib Eronga ketgan. Nodirshoh xizmatiga kirgan. 1745 yilda Buxoro xonligida kattaqo'rg'onlik Ibodullohbiy boshchiligida xitoy-qipchoq qablalari ko'targan qo'zg'olonni bostirish maqsadida kelgan va Buxoroda otaliq vazifasida qolgan. Nodirshoh vafotidan keyin Buxoroda oliy hokimiyatni qo'lga kiritish maqsadida Abulfayzxonni taxtdan ag'darib, Mir Arab madrasasi hujralaridan birida o'ldirtirgan. Taxtga Abdulmo'minxon (1747-51), Ubaydullaxon III (1751-54), Sherg'oz (1754-56) larni qo'g'irchoq xon sifatida o'tqazgan.

1756-1758 yillarda o'zi xonlik taxtiga o'tirgan va shu vaqtdan boshlab Buxoro amirlik deb yuritilgan. To'liqroq qarng. Иванов П.П. Очерки по истории Средней Азии (XVI-середина XIX в.). – М.: Издательство восточной литературы, 1958. - С. 100-102. 44 bilan ittifoq tuzish orqali ularni hujumlarini oldini olishga harakat qilgan¹⁵⁰. Ammo, hokimiyat uchun kurashlar davrida Buxoro xonligining janubiy hududlari ya'ni, Amudaryoning chap sohilidagi o'zbek beliklari yangi tashkil topgan Afg'oniston davlatiga boy berilgan. V.V. Bartold keltirgan ma'lumotlarda Buxoroda Muhammad Raximbiy mang'itlar sulolasini o'rnatish jarayonida qalmoqlar qo'l ostida bo'lgan Toshkentga Nurota va Sagarji beklari undan norozi bo'lib, qalmoqlarga shikoyat qilganliklari, Jung'or xonligidan Buxoroga taftish uchun elchilar kelganligi, Buxoro va qalmoqlar o'rtasida kelishuvga erishilganligiga oid fikrlar keltirib o'tilganligini ko'rish mumkin¹⁵¹. V.V. Bartold ma'lumotlarida Nur va Sagarji o'zbeklari Muhammad Rahimxon ustidan shikoyat qilish uchun Toshkentga borganlar. Chunki, Toshkentni jung'orlar nomidan 1747-1749 yillarda boshqargan Bahodirbek xo'jalari bilan kelisha olmaganligi sababli suiqasd qurboni bo'lgan. Toshkentni jung'orlar tomonidan qayta bo'yinsundirish vaqtida Nur va Sagarji o'zbeklari Raximxon ustidan shikoyat qilib kelganlar¹⁵².

Ushbu ma'lumot Buxoro xonligining Jung'or davlatiga qarm deb xulosa qilishga asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, Muhammad Vafo Karmanagiyni "Tuhfat al-xoniy" asariga tayanib, V.V. Bartold 1749 yilda Muhammad Raximbiy va uning raqiblari Buxoroda Jung'or elchisi hakamlar qonunini tinglashga va uni bajarishga majbur bo'lganlar degan ma'lumotni ham keltirgan¹⁵³. Bu ma'lumot ham Jung'or xonligining Buxoroni vassal davlatga aylantirganligini ko'rsatuvchi faktlardan biri bo'lib hisoblanadi. Buxoroda ang'itlar hukmronligi o'rnatilish jarayonida ashtarxoniylar tarafdorlari bo'lgan ayrim beklar, ruhoniylar bir necha marta Jung'or xonlari qarorgohi Urguga Muhammad Rahimbiy ustidan shikoyat qilib borganlar. 1751 yilda Ashtarxoni Abdulmo'min o'ldirilganda ham Rahimbiy ustidan Jung'or xonligi poytaxti Urguga kelgan elchilar shikoyat qilganlar. Shuningdek, Muhammad Raximbiy hokimiyatni qo'lga kiritgandan keyin ham ¹⁵⁰Ахмедов Б.А. Историко-географическая литература Средней Азии XVI-XVIII вв. (Писменные памятники). – Т.: Фан, 1985. - С. 117. ¹⁵¹Батрольд В.В. Сочинения. Общие работы по истории Средней Азии. Работы по истории Кавказа и Восточной Европы. Том II. часть 1. – М.: Издательство восточной литературы, 1963. – С. 277. ¹⁵²Батрольд В.В. История культурной жизни Туркестана [Текст] / В. В. Бартольд; АН СССР. Комиссия по изучению естественных производительных сил СССР. - Ленинград: АН СССР, 1927. - С.105. ¹⁵³Батрольд В.В. Сочинения. Работы по истории и филологии тюркских и монгольских народов. Том V. – М.: Наука, 1968. - С. 539. 45 ashtarxoniylar bir necha bora taxtni qaytarib olishga yordam berishni so'rab elchi yuborganlar¹⁵⁴.

Ammo, bu payda Jung'or xonligida ichki kurashlar avjga chiqqan bo'lib, elchilar iltimosini amalga oshirishning iloji bo'lmagan. Jung'or xonligida taxt uchun kurashlar avj olib, choras urug'i knyazlaridan biri Davatsi va xoyt urug'i etakchisi Amursanalar xon (xuntayji) Sevan-Dorjiga qarshi qo'zg'olon ko'targan. Hali qo'zg'olon ko'tarilmagan, ammo, Davatsining mavjud hokimiyatga qarshi harakatlari boshlangan bir davrda Sevan-Dorji kelajakda Davatsini kuchsizlantirish maqsadida uning ukasi Yemanxuluni 15 ming qo'shinga bosh qilib, Buxoro xonligiga hujum qilishga yuborganligi tarixiy adabiyotlarda tilga olib o'tilganligini ko'rish mumkin.

REFERENCES

1. Моисеев В.А. Джунгарское ханство и казахи (XVII-XVIII вв.). – Алма-Ата: Гылым, 1991
2. Потанин Г. О караванной торговле с Джунгарской Бухарией в XVIII столетии. // Туркестанский сборник. Том 11. – С. 301.
3. хмедов Б.А. Историко-географическая литература Средней Азии XVI-XVIII вв. (Писменные памятники). – Т.: Фан, 1985. - С. 117.
4. Бартольд В.В. История культурной жизни Туркестана [Текст] / В. В. Бартольд; АН СССР. Комиссия по изучению естественных производительных сил СССР. - Ленинград: АН СССР, 1927. - С.105.
5. Boltayev, O. (2024). QO'QON XONLIGINING XVIII ASR SO'NGI CHORAGIDA BUXORO, XIVA VA KO'CHMANCHILAR BILAN OLIB BORGAN DIPLOMATIYASI. *Modern Science and Research*, 3(10), 64-68.
6. Obid o'g'li, B. O. QO'QON XONLIGINING XVIII ASR SO'NGI CHORAGIDA BUXORO, XIVA VA KO'CHMANCHILAR BILAN OLIB BORGAN DIPLOMATIYASI.
7. Boltaev, O. (2024). BUKHARA'S CARAVAN TRADE AND ITS ROLE ON THE SILK ROAD. *Analytical Journal of Education and Development*, 4(10), 293-297.
8. Boltayev, O. (2024). XX ASR BOSHLARIDA GERMANIYA VA TURKIYA ITTIFOQINING MARKAZIY OSIYOGA TA'SIRI. *Modern Science and Research*, 3(12), 556-564.
9. Boltayev, O. (2023). A GENERAL DESCRIPTION OF THE POLITICAL AND DIPLOMATIC PROCESSES IN CENTRAL ASIA IN THE MIDDLE OF THE 18TH CENTURY. *Modern Science and Research*, 2(9), 145-149.
10. Boltayev, O. (2025). TARIX FANI UCHUN YOZMA VA OG'ZAKI MANBALARNING SHAKLLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(1), 909-917.

11. Boltayev, O. (2025). XITOY (SIN) IMPERIYASINING JUNG ‘OR XONLIGINI ISTILO QILISH ARAFASIDA MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY VAZIYAT. *Modern Science and Research*, 4(2), 1029-1037.
12. Boltayev, O. (2025). XITOY (SIN) IMPERIYASINING JUNG ‘OR XONLIGINI ISTILO QILISH ARAFASIDA MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY VAZIYAT. *Modern Science and Research*, 4(2), 1029-1037
13. Boltayev, O. (2025). XVIII ASR BOSHLARIDA BUXORO XONLIGI HUDUDIGA KO‘CHMANCHI QABILALARNING HUJUMLARI VA HUKUMRON QATLAMNING ULARGA QARSHI HARAKATLARIGA UMUMIY TAVSIF. *Modern Science and Research*, 4(3), 791-799.
14. Ярашова, М. . (2024). ЖАҲОН ЭТНОЛОГИЯСИ ФАНИ ВА УНИ ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МЕТОДОЛОГИЯСИ. *Modern Science and Research*, 3(10), 362–368. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/44901>
15. Ярашова, М. (2024). БУХОРО ВОҲАСИДА МАТО ВА МАТО ТАЙЁРЛАШ УСУЛЛАРИ. *Modern Science and Research*, 3(11), 782–787. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/48057>
16. Yarashova Mohlaroyim Shuhratovna. (2024). Muyiddin Ibn Arabiyning Tasavvuf Ta’limotida Tahsil Olgan Ayol Ustozlari Va Ta’lim Bergan Ayol Shogirdlari. *Miasto Przyszłości*, 52, 622–625. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/4679>
17. Yarashova, M. (2024). ILK O’RTA ASR MANBALARIDA KIYIM-KECHAKLAR VA ULAR BILAN BOG’LIQ ATAMALAR TAVSIFI. *Modern Science and Research*, 3(12), 621–632. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58456>
18. Ярашова, М. (2025). ПАРАНЖИ ВА УНИНГ ЎРГАНИЛИШ ТАРИХИ. *Modern Science and Research*, 4(1), 160–168. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/60323>
19. Ilniyazovich, S. F. (2023). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TARIX FANINI O’QITISHDAGI AHAMIYATI.
20. Ilniyoz o'g'li, S. F. (2023). ETNOGRAFIK TADQIQOTLARDA QORAQALPOQ XALQINING YORITILISHI.
21. Ilniyazovich, S. F. (2024). The Formation of Preliminary Knowledge about the People of Karakalpak. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(3), 149-155.

22. Sayfutdinov, F. (2024). BUXORO AMIRLIGINING QURILISH TARIXI: MADANIY VA ARXITEKTURA TARAQQIYOTI MEROSI. *Modern Science and Research*, 3(12), 852-858.
23. Sayfutdinov Feruz Ilniyoz o'g'li. (2023). XX ASR 2-YARMI XXI ASR BOSHLARI ZARAFSHON VOHASIDA ETNOSLARARO MUNOSABATLAR. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(9), 1–5. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/7941>
24. Gulyamov, A. A. (2024). JAMIYATIMIZNING IJTIMOIIY-IQTISODIY, MA'NAVIY-MADANIY SOHALARIDA OILANING ROLI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 36(2), 149-153.
25. Azizovich, G. A. (2024). Trade Relations of Population in Bukhara Emirate, Shariah Rules and Regulations in Commercial Affairs, Partnership Relations. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 189-194.
26. Azizovich, G. A. (2024). Family-Marriage and Inheritance Relations of the Population in the Bukhara Emirate. *Miasto Przyszłości*, 53, 964-969.
27. Gulyamov, A. (2024). BUXORO MUZEYNING TASHKIL TOPISHI TARIXI. *Modern Science and Research*, 3(12), 659-667.
28. Gulyamov, A., & Ashurov, D. (2025). CHANGES IN THE LIFE OF THE WORLD'S COUNTRIES AFTER WORLD WAR II. *Journal of universal science research*, 3(1 (Special issue)), 333-341.
29. Gulyamov, A. (2025). MANG 'ITLAR SULOLASI DAVRIDA DAVLAT BOSHQARUVI, TUZUMI VA ICHKI SIYOSATI. *Modern Science and Research*, 4(1), 790-798.
30. Sadullayev U. (2024). MAHALLA: UNDERSTANDING THE CONCEPT. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(4), 376–385.
31. Sadullaev U. (2024). USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(5), 344–352.
32. Sadullaev, U. (2024). EDUCATION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A NEW ERA OF OPPORTUNITY. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(6), 238–241.
33. Shokir o'g'li, S. U. (2024). Media literacy is a requirement of the modern world. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(3), 276-280.

34. Shokir o'g'li, S. U. (2024). Media literacy is a requirement of the modern world. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 4(3), 276-280.
35. Xayrullayev, U. (2024). THE IDEA THAT MADE THE OTTOMAN STATE GREAT (RED APPLE II). Modern Science and Research, 3(2), 1071-1073.
36. Xayrullayev, U. (2024). BRIEFLY ABOUT THE" RED APPLE" MYTHOLOGY OF THE TURKS. Modern Science and Research, 3(1), 568-572.
37. Umidjon, X. (2024). Literacy and Information Exchange in the Ancient East and West. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 4(3), 179-183.
38. Xayrullayev, U. (2024). THE POSITION OF CENTRAL ASIAN GOVERNORSHIPS DURING THE PERIOD OF THE TURKISH KHANATE AND THE ARAB INVASION.
39. Xayrullayev, U. (2024). EFTALLAR DAVLATI VA TURK XOQONLIGIDA HUKMDORLIK LEGITIMATSIYASI. Modern Science and Research, 3(12), 843-851.
40. Haqqulov, M. (2025). USMONIYLAR IMPERIYASINING TASHKIL TOPIISH TARIXI. Modern Science and Research, 4(1), 663-672.
41. Muyiddinov, B. (2023). XII-XIII ASRLAR DAVRIDA BUXORODA ILM – FANNING RIVOJLANISHI. SCHOLAR, 1(28), 341–345. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10027071>
42. Muyiddinov Bekali. (2023). MO'G'ULLAR BOSQINI DAVRIDA BUXORONING AYANCHLI TAQDIRI. TADQIQOTLAR.UZ, 25(2), 212–215. Retrieved from <http://tadqiqotlar.uz/index.php/new/article/view/308>
43. Muyiddinov Bekali. (2023). THE ROLE OF BUKHARA AND OTHER CITIES IN THE MILITARY ART AND ARMY STRUCTURE OF KHOREZMSHAHS . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 35(3), 55–58. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/10035>
44. Muyiddinov, B. (2024). BARTHOLD'S "СОЧИНЕНИЯ. ТОМ I. ТУРКЕСТАН В ЭПОХУ МОНГОЛЬСКОГО НАШЕСТВИЯ" THE HISTORY OF THE CREATION OF THE WORK. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(1), 699–702. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10552555>
45. Muyiddinov, B. (2024). THE ROLE OF MILITARY REFORMS IN THE BUKHARA KHANATE IN THE LIFE OF THE STATE UNDER THE SHAYBANIDS. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 646–648. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10668887>

46. MB Bahodir o'g'li. (2024). Military Art of Turkish Khaganate in the Early Middle Ages. *European Journal of Innovation in Nonformal Education*, 4(16), 223–227. <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/2705/2586>
47. XORAZMSHOHIDLAR DAVLATI HAYOTIDA TURKON XOTUNNING O'RNI. (2024). *MEDICINE, PEDAGOGY AND TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE*, 2(4), 463–469. <https://universalpublishings.com/index.php/mpttp/article/view/5192>
48. Muyiddinov Bekali Bahodir o'g'li. (2024). The coronation and campaigns of Alexander The Great. *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(5), 400–412. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11222912>
49. Muyiddinov Bekali. (2024). COVERAGE OF LEGAL ISSUES IN "AVESTO". *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(6), 222–230. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12191420>
50. MUYIDDINOV BEKALI, & QORYOG'DIEV Z. (2022). ABOUT THE CONQUEST OF BUKHARA BY THE KHOREZMSHAHS. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 2(3), 158–161. Retrieved from <https://www.ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/383>
51. Boltayev, O. (2024). QO'QON XONLIGINING XVIII ASR SO'NGI CHORAGIDA BUXORO, XIVA VA KO'CHMANCHILAR BILAN OLIB BORGAN DIPLOMATIYASI. *Modern Science and Research*, 3(10), 64-68.
52. Obid o'g'li, B. O. QO'QON XONLIGINING XVIII ASR SO'NGI CHORAGIDA BUXORO, XIVA VA KO'CHMANCHILAR BILAN OLIB BORGAN DIPLOMATIYASI.
53. Boltaev, O. (2024). BUKHARA'S CARAVAN TRADE AND ITS ROLE ON THE SILK ROAD. *Analytical Journal of Education and Development*, 4(10), 293-297.
54. Boltayev, O. (2024). XX ASR BOSHLARIDA GERMANIYA VA TURKIYA ITTIFOQINING MARKAZIY OSIYOGA TA'SIRI. *Modern Science and Research*, 3(12), 556-564.
55. Boltayev, O. (2023). A GENERAL DESCRIPTION OF THE POLITICAL AND DIPLOMATIC PROCESSES IN CENTRAL ASIA IN THE MIDDLE OF THE 18TH CENTURY. *Modern Science and Research*, 2(9), 145-149.
56. Boltayev, O. (2025). TARIX FANI UCHUN YOZMA VA OG'ZAKI MANBALARNING SHAKLLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(1), 909-917.
57. Boltayev, O. (2025). XITOY (SIN) IMPERIYASINING JUNG 'OR XONLIGINI ISTILO QILISH ARAFASIDA MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY VAZIYAT. *Modern Science and Research*, 4(2), 1029-1037.

58. Boltayev, O. (2025). XITOY (SIN) IMPERIYASINING JUNG 'OR XONLIGINI ISTILO QILISH ARAFASIDA MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY VAZIYAT. *Modern Science and Research*, 4(2), 1029-1037
59. Boltayev, O. (2025). XVIII ASR BOSHLARIDA BUXORO XONLIGI HUDUDIGA KO'CHMANCHI QABILALARNING HUJUMLARI VA HUKUMRON QATLAMNING ULARGA QARSHI HARAKATLARIGA UMUMIY TAVSIF. *Modern Science and Research*, 4(3), 791-799.
60. Toshpo'latova, S., & Tursuntoshova, S. (2024). Khoja Abdulkholiq Gijduvani. *Modern Science and Research*, 3(2), 87-93.
61. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics Of Ethnologies Of Bukhara. *Modern Science and Research*, 3(2), 1004-1011.
62. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics. *Modern Science and Research*, 3(2), 500-507.
63. Toshpo'latova, S. (2024). Religious Anthropology. *Modern Science and Research*, 3(1), 504-510.
64. Shakhnoza Shuhratovna, T. (2023). MS Andreyev'S Way Of Life. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(10), 655-659.
65. Shuhratovna, T. S. (2023). Ethnological Analysis Of National Costumes And Rituals Of Tajiks In The Works Of MS Andreyev. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 42-47.
66. Toshpo'latova, S. (2023). MS Andreyev-Scientific Career. *Modern Science and Research*, 2(12), 801-807